



OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Griffie ER Bonaire	
Ingek.:	NOV 21 2017
Volgnummer:	2017012103
Griffier:	Uitv.:

Aan:
De leden van de Eilandsraad
Openbaar Lichaam Bonaire
Bonaire

Bestuurscollege

Uw brief van:

Ons nummer: 2017012097

Datum: 21 NOV 2017

Betreft: aanbidding opdrachtbevestiging
accountantscontrole jaarrekening 2017 door
Stichting Overheidsaccountantsbureau

Geachte Leden,

Conform de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius, en Saba (Wet FINBES) moet de Eilandsraad van het Openbaar Lichaam Bonaire een accountant opdracht geven om te onderzoeken of de jaarrekening 2017 het vereiste getrouwe beeld geeft zoals bedoeld in artikel 38 van de Wet FINBES in overeenstemming met de algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten zoals vervaardigd door de Koninklijke Beroepsorganisatie van Accountants. De accountant dient ook na te gaan of de jaarrekening voldoet aan de vereisten bij en krachtens de comptabiliteitsvoorschriften.

Bijgaand doen wij U een opdrachtbevestiging toekomen voor de controle van jaarrekening 2017 door de Stichting Overheidsaccountantsbureau (SOAB) ter behandeling en goedkeuring in de eerstvolgende Openbare Vergadering van de Eilandsraad. Deze goedkeuring is van belang opdat de accountant haar interim controle werkzaamheden zo spoedig mogelijk kan opstarten.

Wij wensen dat u kennis neemt van deze stukken en dat deze tijdens de eerstvolgende vergadering van de Eilandsraad kunnen worden behandeld en goedgekeurd, en dat U volmacht verleent aan de Voorzitter om de opdrachtbevestiging te tekenen voor akkoord.

Wij vertrouwen U hiermede voldoende te hebben ingelicht

Hoogachtend,

het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire,
de gezaghebber, *wnd.* de eilandsecretaris, *wnd.*

Co-Gedeputeerde en afdeling van Financiën

Correspondentieadres

Kaya Grandi 51 | Kralendijk, Bonaire C.N.
Tel. (+599) 717-5330 | Fax. (+599) 717-8416
www.bonairegov.com

Verzoeken bij beantwoording van deze brief datum, nummer en onderwerp te vermelden



Griffie ER Bonaire	
Ingek.:	NOV 21 2017
Volgnummer:	
Griffier:	Uitv.:

Aan:
Griffier van de Eilandsraad
Openbaar Lichaam Bonaire
Bonaire

Bestuurscollege

Uw brief van:
Ons nummer: 2017012096
Datum: 21 NOV 2017
Betreft: aanbieding opdrachtbevestiging
accountantscontrole jaarrekening 2017 door
Stichting Overheidsaccountantsbureau

Geachte heer de Griffier,

Conform de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius, en Saba (Wet FINBES) moet de Eilandsraad van het Openbaar Lichaam Bonaire een accountant opdracht geven om te onderzoeken of de jaarrekening 2017 het vereiste getrouwe beeld geeft zoals bedoeld in artikel 38 van de Wet FINBES in overeenstemming met de algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten zoals vervaardigd door de Koninklijke Beroepsorganisatie van Accountants. De accountant dient ook na te gaan of de jaarrekening voldoet aan de vereisten bij en krachtens de comptabiliteitsvoorschriften.

Bijgaand doen wij de leden van de Eilandsraad een opdrachtbevestiging toekomen voor de controle van jaarrekening 2017 door de Stichting Overheidsaccountantsbureau (SOAB) ter behandeling en goedkeuring in de eerstvolgende Openbare Vergadering van de Eilandsraad. Deze goedkeuring is van belang opdat de accountant haar interim controle werkzaamheden zo spoedig mogelijk kan opstarten.

Wij wensen dat u deze stukken kunt inbrengen bij het eerstvolgende presidium zodat zij op de agenda kan worden geplaatst voor behandeling in de eerstvolgende vergadering van de Eilandsraad.

Wij vertrouwen U hiermede voldoende te hebben ingelicht

Hoogachtend,

het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire,
de gezaghebber, *WvdG* de eilandsecretaris, *md*,

R. Anthony
Cc: Gedeputeerde en afdeling van Financiën

Correspondentieadres

Kaya Grandi 51 | Kralendijk, Bonaire C.N.
Tel. (+599) 717-5330 | Fax. (+599) 717-8416
www.bonairegov.com

Verzoeken bij beantwoording van deze brief datum, nummer en onderwerp te vermelden

CONTROLEPROTOCOL

VOOR DE ACCOUNTANTSCONTROLE OP DE JAARREKENING VAN HET OPENBAAR LICHAAM BONAIRE

1. Algemeen

1.1. Inleiding

Uw Eilandsraad heeft de "Eilandsverordening accountantscontrole Bonaire", als bedoeld in artikel 38 van de FIN-BES, vastgesteld. Met inachtneming van de in deze verordening opgenomen bepalingen benoemt de eilandsraad een accountant die zal worden belast met de controle op de jaarrekening. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze controle moet de eilandsraad een aantal zaken nader regelen. Object van controle in dit protocol en de financiële beheersverordening is de jaarrekening 2017 en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar 2017 zoals uitgeoefend door of namens het Bestuurscollege van het Openbaar Lichaam Bonaire.

1.2. Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties voor de controle van de jaarrekening 2017 van het Openbaar Lichaam Bonaire.

N.B. Wet- en regelgeving zijn aan veranderingen onderhevig. Indien dit aan de orde is zal het Bestuurscollege het controleprotocol hierop aanpassen en vervolgens voor besluit aan de eilandsraad voorleggen.

1.3. Wettelijk kader

Artikel 38 van de FIN-BES schrijft voor dat de eilandsraad één of meer accountants aanwijst als bedoeld in artikel 393 eerste lid Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek voor de controle van de in artikel 26 FIN-BES bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van een accountantsverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van de opdrachtverstrekking aan de accountant geeft de eilandsraad nadere aanwijzingen voor de te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties, alsmede welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van de rechtmatigheidscontrole zal zijn. Met dit controleprotocol is invulling gegeven aan het te hanteren normenkader voor het controlejaar 2015.

2. Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid én rechtmatigheid)

Overeenkomstig de wettelijke kaders zal de controle van de in artikel 28 FIN-BES bedoelde jaarrekening uitgevoerd worden door een door de eilandsraad benoemde accountant en gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:

- De getrouwe weergave van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- Het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder verordeningen van het openbaar lichaam Bonaire.
- De inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- Het in overeenstemming zijn van de door het Bestuurscollege opgestelde jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 13 Wet BBV-BES
- De verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen dat de in de jaarrekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder de door de eilandsraad van het openbaar lichaam Bonaire vastgestelde verordeningen".

3. Te hanteren goedkeurings- en rapportagetoleranties

De accountant accepteert in de controle bepaalde toleranties en richt de controle daarop in. Hij controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoordde baten en lasten en balansmutaties en financiële beheershandelingen met een belang groter dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie¹. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statistische deelwaarnemingen en extrapolaties.

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. Openbare Lichamen mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. Dit moet dan wel worden toegelicht in de accountantsverklaring. De door de eilandsraad vastgestelde minimumeisen zijn:

Goedkeuringstolerantie	Strekking accountantsverklaring:			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

De percentages worden steeds genomen van de totale begrote programmalasten na laatste begrotingswijziging.

Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement.

De definitie van de goedkeuringstolerantie is:

Het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers kan worden beïnvloed.

De goedkeuringstolerantie is bepalend voor de oordeelsvorming, de strekking van de af te geven controleverklaring van de accountant.

Naast de goedkeuringstolerantie wordt de rapporteringstolerantie onderkend. Deze kan als volgt worden gedefinieerd:

Een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voortvloeiend uit de goedkeurings-tolerantie. Bij overschrijding van dit bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen.

Een lagere rapporteringstolerantie leidt in beginsel niet tot aanvullende controlewerkzaamheden, maar wel tot een uitgebreidere rapportage van bevindingen. De rapporteringstolerantie is door de Eilandsraad vastgesteld op US\$ 100,000. De rapporteringstoleranties kunnen zich verder toespitsen op die elementen die de Eilandsraad specifiek nader terug wil zien, zonder dat dit de controletoleranties zelf beïnvloedt.

De rapporteringstolerantie wordt met inachtneming van bovengenoemde minimumeisen door de eilandsraad vastgesteld. De accountant richt de controle in rekening houdend met de rapporteringstolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

4. Begrip rechtmatigheid en de aanvullend te controleren rechtmatigheidscriteria

¹ Door de toepassing van een risicoanalyse kan het zo zijn dat niet alle transacties die groter zijn dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie individueel worden gecontroleerd. Ook kunnen andere gegevensgerichte werkzaamheden dan deelwaarnemingen worden toegepast. Met name door toepassing van cijferanalyse (verbandcontroles) kan het aantal deelwaarnemingen worden beperkt.

In het kader van de rechtmatigheidscontrole kunnen 9 rechtmatigheidscriteria worden onderkend. Het begrotingscriterium, het voorwaarden criterium, het misbruik en oneigenlijk gebruikcriterium, het calculatiecriterium, het valuteringscriterium, het adresseringscriterium, het volledigheidscriterium, het aanvaardbaarheidscriterium en het leveringscriterium.

In het kader van het getrouwheidsonderzoek wordt al aandacht besteed aan de meeste van deze criteria. Voor de oordeelsvorming over de rechtmatigheid van het financieel beheer zal extra aandacht besteed moeten worden aan de volgende rechtmatigheidscriteria:

1. Het begrotingscriterium;
2. Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O-criterium); en
3. Het voorwaarden criterium.

Ad 1. Het begrotingscriterium

Als blijkt dat de gerealiseerde lasten zoals weergegeven in de jaarrekening hoger zijn dan de geraamde bedragen met inbegrip van de laatste begrotingswijziging, is - voorzover het de begrotingsoverschrijdingen betreft - mogelijk sprake van onrechtmatige uitgaven. De overschrijding kan namelijk in strijd zijn met het budgetrecht van de eilandsraad zoals vastgesteld in de Wet WoL-BES en de Wet FIN-BES. Voor de afsluitende oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de eilandsraad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door aan de lasten gerelateerde hogere inkomsten. Het bepalen of respectievelijk welke begrotingsoverschrijdingen al dan niet verwijtbaar zijn, is voorbehouden aan de eilandsraad.

In voorkomende gevallen zijn onderstaande begrotingsafwijkingen als onrechtmatig te bestempelen, maar hoeven niet te worden meegewogen in het accountantsoordeel:

- a. Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet;
- b. Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd. Bijvoorbeeld vanwege een open einde (subsidie)regeling;
- c. Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die na het verantwoordingsjaar als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of toezichthouder blijkt. Het gaat hier in de praktijk veelal om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen;
- d. Kostenoverschrijdingen op investeringen, waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvingslasten en financieringslasten in navolgende jaren, zijn alleen in het jaar van ontstaan als onrechtmatig aan te merken.

Ad 2. Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O-criterium);

Misbruik en Oneigenlijk gebruik is aan de orde bij activiteiten waarbij informatie van derden (belanghebbenden) van groot belang is voor het verlenen c.q. vaststellen van uitkeringen, vergoedingen, subsidies, heffingen, belastingen, en vergunningen. Het openbaar lichaam wordt op twee manieren geconfronteerd met M&O. Enerzijds als verstrekker van gelden en vergunningen en oplegger van eigen heffingen anderzijds als ontvanger van middelen uit diverse bronnen.

Definities

- **Misbruik**
Onder misbruik wordt verstaan: het opzettelijk niet, of niet tijdig, of onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens (door belanghebbenden) met als doel ten onrechte overheidssubsidies of uitkeringen te verkrijgen of geen of een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen
- **Oneigenlijk gebruik**
Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan: het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of geen of een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving van de regelgeving maar in strijd met het doel en strekking ervan.

Als het openbaar lichaam Bonaire geen toereikend M&O-beleid voert ten aanzien van een regeling, is er geen sprake van een verantwoord financieel beheer ten aanzien van die regeling. De accountant weet dan met zekerheid dat er een verhoogd risico ten aanzien van de rechtmatigheid bestaat en dat de met de betreffende regeling samenhangende posten in de jaarrekening niet voldoen aan de te stel-

len eisen. Op grond daarvan heeft de accountant een bedenking die veelal niet is te kwantificeren, maar die, afhankelijk van de relatieve omvang van de desbetreffende posten wel mede bepalend kan zijn voor de strekking van de af te geven verklaring.

Indien bij een toereikend M&O-beleid, dat in voldoende mate is uitgevoerd, toch een belangrijke (materiële) onzekerheid - die inherent is aan de regeling - blijft bestaan met betrekking tot de rechtmatigheid van de uitgaven of ontvangsten en deze niet verder kan worden gereduceerd, dient de accountant te beoordelen of deze onzekerheid in de toelichting bij de jaarrekening adequaat wordt weergegeven. De accountant dient te overwegen of hij in zijn verklaring, naar zijn oordeel, een toelichtende paragraaf opneemt waarin hij de gebruikers van de verantwoording nog eens nadrukkelijk op de bestaande onzekerheid wijst.

Indien de onzekerheid van materieel belang tengevolge van de M&O-problematiek niet toereikend in de toelichting op de jaarrekening is uiteengezet, dan heeft de accountant een bedenking tegen de jaarrekening en is een goedkeurend getrouwheidsoordeel niet toegestaan.

Uitgangspunten van Beleid

Misbruik en Oneigenlijk gebruik is niet nieuw. Het Openbaar lichaam heeft, hetzij in beperkte mate, in voorkomende situaties bij M&O gevoelige processen maatregelen genomen om misbruik en oneigenlijk gebruik door informatie van derden te voorkomen. Op oordeelniveau zijn in het kader van M&O beleid meer maatregelen nodig. Meestal specifiek in het kader van een bepaalde activiteit. Deze zullen veelal worden ingebed in procedures van maatregelen gericht op interne controle en risicobeheersing

Centraal uitgangspunt van M&O-beleid is dat elk organisatieonderdeel van het openbaar lichaam Bonaire verantwoordelijk is voor de te nemen beheersmaatregelen gericht op het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik binnen processen of activiteiten. Waarbij informatie van derden van groot belang is voor het verlenen c.q. vaststellen van uitkeringen, vergoedingen, subsidies, heffingen, belastingen, en vergunningen. Het gaat hier in het bijzonder om dat de organisatie een mix van effectieve maatregelen heeft getroffen om misbruik van en oneigenlijk gebruik te voorkomen, dan wel op te sporen en dat de vigerende wet- en regelgeving duidelijk is, toegesneden is op de actuele situatie binnen het openbaar lichaam Bonaire en voorts te handhaven is.

In breder verband vallen ook gedragscodes en integriteitscodes onder M&O beleid. Vanuit de gedachte van integraal management een logische keuze waaraan we vast willen houden.

Door het opnemen van voornoemde tekst in dit controleprotocol is het M&O-beleid betreffende het financiële beheer en de financiële (beheers-)handelingen geformaliseerd.

Ad 3. Het voorwaarden criterium

Besteding en inning van gelden door het openbaar lichaam zijn aan bepaalde voorwaarden verbonden waarop door de accountant moet worden getoetst. Deze voorwaarden liggen vast in wet- en regelgeving (Algemene verbindende voorschriften van de Europese Unie, formele wetten, algemene maatregelen van bestuur, ministeriële regelingen, eilandsraadsbesluiten, verordeningen, richtlijnen, protocollen en dergelijke met een wettelijke grondslag en jurisprudentie).

De gestelde voorwaarden hebben over het algemeen betrekking op:

- De omschrijving van de doelgroep respectievelijk het project;
- De heffing- en/of declaratiegrondslag;
- Normbedragen;
- De bevoegdheden;
- Het voeren van een administratie;
- Het verkrijgen en bewaren van bewijsstukken;
- Aan te houden termijnen besluitvorming, betaling, declaratie e.d.; en
- Recht, hoogte en duur.

Het voorwaarden criterium is vooral van toepassing op onderwerpen als subsidieafrekeningen, specifieke uitkeringen alsmede investeringen en contracten die meerjarige gevolgen hebben. Dit geldt ook ten aanzien van heffingen, lokale belastingen.

5 Reikwijdte van de accountantscontrole bij de rechtmatigheidtoetsing

De accountantscontrole op rechtmatigheid maakt gebruik van het normenkader dat in dit controleprotocol is vastgelegd. Het normenkader omvat de voor de accountantscontrole relevante regelgeving van hogere overheden en van het openbaar lichaam zelf en is limitatief gericht op:

5.1 Naleving van de wettelijke kaders:

Zoals die in de kolom "Wetgeving extern" van de "Inventarisatie wet- en regelgeving in het kader van de rechtmatigheidcontrole" is opgenomen (bijlage 1 van dit protocol). Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kunnen betreffen. Voorbeelden van deze zgn. externe wetgeving zijn:

- Algemene verbindende voorschriften;
- Wet- en regelgeving waarin nadere voorschriften zijn opgenomen inzake (specifieke) uitkeringen, en subsidies vanuit het Rijk en andere subsidieverstrekende instanties;
- Fiscale en sociale wet- en regelgeving die door gemeenten moeten worden nageleefd;
- Overige algemene wet- en regelgeving, zoals subsidiebepalingen en bezoldigingswetten en -besluiten.
- Wet- en/of regelgeving die inrichtingsvereisten voorschrijven (voorbeeld BBV-BES)
- Specifieke wet- en regelgeving ten behoeve van de eigen taakuitvoering;

5.2 De naleving van de volgende kaders:

- De begroting;
- De financiële verordening ex artikel 34 FIN-BES;
- en de overige kaders zoals opgenomen in de kolom "Regelgeving openbaar lichaam Bonaire en van "Inventarisatie wet- en regelgeving in het kader van de rechtmatigheidcontrole" (bijlage 1 van dit protocol).

Bestuurscollegebesluiten vallen niet (standaard) onder de rechtmatigheidtoets, want deze voorschriften betreffen de relatie Bestuurscollege – ambtenaren (en dus niet de relatie eilandsraad – bestuurscollege) met uitzondering van financiële beheershandelingen die een nadere uitwerking vormen van externe regelgeving, of door de eilandsraad vastgestelde verordeningen, vermits daarin ook is aangegeven dat een dergelijk bestuurscollegebesluit moet worden genomen.

Kaderstellende collegebesluiten (betrekking hebbend op financiële beheershandelingen) kunnen verplicht zijn gesteld door hogere regelgeving of raadsbesluiten c.q. - verordeningen. Indien in deze regelgeving de verplichting tot het opstellen en nemen van een besluit is opgenomen, zal de accountant alleen onderzoeken of dit besluit ook daadwerkelijk door het bestuurscollege is vastgesteld. Indien ook eisen aan het bestuurscollegebesluit zijn opgenomen wordt ook (alleen) gecontroleerd of het Bestuurscollegebesluit die bepalingen bevat.

Mandaatbesluit van het openbaar lichaam Bonaire zijn ook belangrijke bestuurscollegebesluiten voor het financieel beheer, maar worden alleen gebruikt bij de accountantscontrole gericht op getrouwheid.

6 Rapportering door de accountant

Tijdens en na afronding van de controlewerkzaamheden rapporteert de accountant, zoals hierna in het kort weergegeven, als volgt:

6.1 Verslag van bevindingen

Overeenkomstig Wet Financien openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba wordt omtrent de controle een verslag van bevindingen uitgebracht aan de eilandsraad en in afschrift aan het bestuurscollege. In het verslag van bevindingen wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen.

6.2 Uitgangspunten voor de rapportagevorm

Gesignaleerde onrechtmatigheden worden toegelicht gespecificeerd naar de aard van het criterium (begrotingscriterium, voorwaardencriterium, etc.).

Fouten of onzekerheden die de rapporteringstolerantie als bedoeld in hoofdstuk 3 van dit controleprotocol overschrijden, worden weergegeven in een apart overzicht bij het verslag van bevindingen. De accountant rapporteert ook over eventuele bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en de continuïteit van de door het openbaar lichaam Bonaire gehanteerde geautomatiseerde informatieverzorging.

6.3. Controleverklaring

In de accountantsverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven, zowel ten aanzien van de getrouwheid als de rechtmatigheid. De accountantsverklaring is bestemd voor de eilandsraad, zodat deze de door het bestuurscollege opgestelde jaarrekening kan vaststellen.

Bijlagen:

1. Inventarisatie wet- en regelgeving in het kader van de rechtmatigheidcontrole
2. Rapportagemomenten
3. Beleid inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik

Bijlage 1: Inventarisatie wet- en regelgeving in het kader van de rechtmatigheidcontrole

In het navolgende overzicht is een inventarisatie gegeven van de in het kader van de rechtmatigheidscontrole bij het OLB relevante algemene wet- en regelgeving. Dit overzicht moet als volgt worden gelezen:

Beleidsterrein (eerste kolom)

Hierin wordt een algemene omschrijving gegeven die een algemene aanduiding geeft van hoofdfuncties en/of functies.

Specifieke activiteit (tweede kolom)

Betreft nadere uitwerking naar de specifieke activiteiten welke onder zo'n hoofdfunctie/functie vallen.

Wetgeving extern (derde kolom)

In de kolom wetgeving extern wordt de te toetsen algemene wet- en regelgeving aangegeven die direct een relatie heeft met het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie van het OLB. Het feitelijke toetsingkader voor een specifieke geldstroom moet echter nog nader worden uitgewerkt. Voor subsidies van en voor derden worden bijvoorbeeld nadere subsidieregels opgesteld. De randvoorwaarden waarbinnen uitgaven (lasten) mogen worden (aan)gedaan worden onder meer ontleend aan de begroting, de beheersverordening en het delegatie- en mandaatbesluit.

Regelegeving OLB (vierde kolom)

De eilandsraad heeft ter verdere implementatie van de uitvoering van deze algemene wet- en regelgeving eigen verordeningen en/of beleidsregels opgesteld waarmee een nadere invulling wordt gegeven voor de lokale uitvoering van het daaraan verbonden financiële beheer. Deze verordeningen en besluiten zijn in de laatste kolom opgenomen. Uiteraard moet het OLB handelen conform hetgeen zij zelf in haar verordening/besluiten heeft bepaald, maar ook aan de verordeningen en (eilandsraads)besluiten zelf zijn in zekere mate eisen te stellen, willen zij uitvoerbaar zijn c.q. daadwerkelijk rechtskracht krijgen dan wel houden.

Daarnaast worden door de Rijksoverheid dan wel andere instanties op grond van deze algemene wet- en regelgeving specifieke geldstromen geïnitieerd, bijvoorbeeld in de vorm van subsidies en uitkeringen. Voor het verkrijgen van subsidies en/of specifieke uitkeringen moet veelal worden voldaan aan de in deze wet- en regelgeving geformuleerde (nadere) voorwaarden, het zogenaamde voorwaarden-criterium. Wanneer voor het verkrijgen van de geldstromen ook gesteund moet worden op gegevens van derden, dan zal inzake de juistheid en volledigheid van deze gegevens rekening moeten worden gehouden met mogelijk misbruik en oneigenlijk gebruik, het zogenaamde M&O-criterium.

In algemene zin gelden in voorkomende gevallen ook nog andere rechtmatigheidscriteria, vaak ook als nadere invulling van het voorwaarden-criterium. Bijvoorbeeld het calculatiecriterium, ofwel wordt het juiste bedrag berekend, is algemeen geldend wanneer op basis van tarieven of normen geldstromen worden verkregen.

Het financiële belang van de onderhavige wet- en regelgeving wordt uiteraard mede bepaald door de omvang van de geldstroom die daarmee direct is gemoeid. Daarnaast zijn echter de potentiële risico's van belang welke kunnen ontstaan wanneer relevante wet- en regelgeving niet wordt nageleefd. Dergelijke risico's kunnen indirect tot geldstromen gaan leiden wanneer bijvoorbeeld schadeclaims moeten worden gehonoreerd of op een onjuiste titel verkregen gelden moeten worden getourneerd.

Vervolg bijlage 1: Het Normenkader

Beleidssterrein / hoofdfunctie	Specifieke activiteit	Wetgeving extern	Regelgeving OLB
Algemeen Bestuur en ondersteunende processen	Algemeen financieel middelenbeheer	- Burgerlijk Wetboek BES - WOL-BES - FIN-BES - BBV-BES - Regeling functionele indeling BES - Douane en accijnswet BES - Archiefwet BES	- Financiële beheersverordening - Controle verordening - Nota reserves en voorzieningen - Nota weerstandsvermogen en risicomanagement - Nota kredietenbeleid - Dividendbeleid
	Arbeidsvoorwaarden en personeelsbeleid	- Ambtenarenwet BES - Rechtspositioneel besluit ambtenaren BES - Rechtspositiebesluit eilands-gedeputeerden en eilands-raadsleden BES - Pensioenbesluit ambtenaren BES - Pensioenbesluit politieke ambtsdragers BES - Fiscale wetgeving - Sociale verzekeringswetten	- Arbeidsvoorwaardenregeling
	Inkopen en contractbeheer	- Mededingingswet - Besluit aanbestedingsregels voor overheids	- Nota Inkoop en aanbestedingsbeleid
Burgerzaken	Burgerlijke stand en afgifte documenten	- Burgerlijk wetboek BES - Wet basisadministratie Persoonsgegevens - Wet identiteitskaarten BES - Wet rechten burgerlijke stand	- Reglement OLB bevolkingsadministratie (Privacyreglement) 2009 - Legesverordening
Belastingen	- Erfpacht - Grondbelasting - Motorrijtuigenbelasting - Logeerbeldasting - Precariorechten - Verhuurautobelasting - Loods-, lig- en meergelden - Hazardspelen en loterijvergunning - Vergunningen	- Belastingwet BES - WOL-BES - FIN-BES - BBV-BES	- Eilandsverordening op de afgifte van eigendommen - Grondbelasting ???? - Motorrijtuigenbelasting ?? - Logeerbeldastingverordening - Besluit heffing en inning precariorechten - Eilandverordening verhuurautobelasting - Verordening regelende de heffing en inning van loods-, lig- en meergelden - Landsverordening speelvergunning betreffen het organiseren van hazardspelen ter bevordering van een sociaal of cultureel doel - Horeca-besluit Bonaire - Convenant invordering en inning lokale belastingen, heffingen, en leges Openbaar Lichaam Bonaire

Beleidssterrein / hoofdfunctie	Specifieke activiteit	Wetgeving extern	Regelgeving OLB
Openbare orde en veiligheid	Brandweer en rampenbestrijding	- Brandweerwet 1985 ?????? - Veiligheidswet BES	- Rampenplan ???????
Verkeer, vervoer en waterstaat		- Wet kadaster en registratie onroerende zaken en beperkte rechten BES	
Economische Zaken			
Onderwijs		- Wet primair onderwijs BES - Wet voortgezet onderwijs BES - Wet educatie en beroeps- onderwijs BES	
Cultuur en Recreatie			
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening		- Wet sociale kansarmentraject jongeren BES	
Volksgezondheid			
Reiniging			
Kinderopvang			
Bouw- en woningtoezicht			
Milieu			

Bijlage 2: Rapportagemomenten

De volgende (standaard) rapportagemomenten worden onderkend:

Rapportage	Tijdstip	Inhoud	Gericht aan
Managementletter dan wel Verslag van bevindingen interim-controle	Na afronding van de interim-controle.	Mogelijke risico's, verbeter- en aandachtspunten betreffende de processen en procedures (beheersingsstructuur), beheersing specifieke subsidiestromen evenals overige van belang zijnde onderwerpen. Voortgang groeiproces invoering rechtmatigheid.	Eilandsraad (hoofdlijnen) en bestuurscollege
Verslag van bevindingen	Na afronding van de controle van de jaarrekening.	Wettelijk: De vraag of inrichting van het financieel beheer en van de financiële organisatie een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken. Daarnaast resterende fouten, onzekerheden of verbeteringen op het gebied van verslaglegging rekening houdend met afgesproken rapporteringstoleranties. Relatie tussen de controle-tolerantie ingevolge controleverordening en de feitelijke bevindingen.	Eilandsraad
Accountantsverklaring	Na afronding van de controle van de jaarrekening.	Ons oordeel over de mate waarin de gemeenterekening een getrouw beeld geeft i.o.m. verslaggevingsvoorschriften en voldoet aan de eisen van rechtmatigheid.	Eilandsraad

Bijlage 3: Beleid inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M & O)

Inleiding

In het kader van rechtmatigheid is het Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O) beleid een van de (drie) criteria waarop de accountant de jaarrekening toetst. In deze notitie wordt beschreven wat Misbruik en Oneigenlijk gebruik is en welk beleid het OLB in dat kader hanteert.

Wat is M&O beleid?

Misbruik en Oneigenlijk gebruik is aan de orde bij die activiteiten waarbij informatie van derden (belanghebbenden) van groot belang is voor het verlenen c.q. vaststellen van uitkeringen, vergoedingen, subsidies, heffingen, belastingen en vergunningen. De gemeente wordt op twee manieren geconfronteerd met M&O. Enerzijds als verstrekker van gelden en vergunningen en oplegger van eigen heffingen anderzijds als intermediair bij Rijkssubsidies (medebewind).

Definities

- **Misbruik**
Onder misbruik wordt verstaan: het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens (door belanghebbenden) met als doel ten onrechte overheidssubsidies of uitkeringen te verkrijgen of geen of een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen
- **Oneigenlijk Gebruik**
Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan: het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of geen of een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking ervan.
- **Achtergrond**
Misbruik en Oneigenlijk gebruik is niet nieuw. Het OLB heeft al op veel M&O gevoelige processen maatregelen genomen om Misbruik en Oneigenlijk gebruik door informatie van derden te voorkomen. Deze maatregelen zijn geformaliseerd in eilandsraadsbesluiten, verordeningen of beleidsstukken. Op onderdeelniveau zijn maatregelen genomen in het kader van M&O meestal specifiek in het kader van een bepaalde activiteit. Deze zijn veelal ingebed in procedures van maatregelen gericht op interne controle en risicobeheersing. In breder verband vallen ook gedragscodes en integriteitcodes onder M&O beleid. Vanuit de gedachte van Integraal management een logische keuze waaraan we vast willen houden.

Uitgangspunten van Beleid

Centraal uitgangspunt van M&O beleid is dat elk organisatieonderdeel van het OLB verantwoordelijk is voor te nemen beheersmaatregelen gericht op het voorkomen van Misbruik en Oneigenlijk gebruik binnen processen of activiteiten, waarbij informatie van derden van groot belang is voor het verlenen c.q. vaststellen van uitkeringen, vergoedingen, subsidies, heffingen, belastingen en vergunningen. Het gaat er hier in het bijzonder om dat de organisatie een mix van effectieve maatregelen heeft getroffen om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen, dan wel op te sporen en dat de vigerende wet- en regelgeving duidelijk is, toegesneden is op de actuele situatie binnen de gemeente Enschede en voorts te handhaven is.

Het middels dit controleprotocol geformaliseerde beleid is feitelijk conform de bestaande werkwijze.

Aan de Eilandsraad van het
Openbaar Lichaam Bonaire
D.t.v. het afdelingshoofd Financiën a.i.,
de heer R.F. Carolina MPS MSc
J.A. Abraham Boulevard 27
Kralendijk
Bonaire

Willemstad, 18 oktober 2017

Kenmerk : 17/0830C/NA
Referentie : J. Kleine
Onderwerp : Opdrachtbevestiging jaarrekeningcontrole 2017

Onder verwijzing naar de Wet Financiën Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (hierna: FINBES) doen wij u hierbij met veel genoegen onze opdrachtbevestiging met betrekking tot de accountantscontrole van de jaarrekening 2017 van het Openbaar Lichaam Bonaire (hierna: OLB) toekomen.

Wij hebben de onderhavige bevestiging als volgt ingedeeld:

1. Opdracht.
2. Verantwoordelijkheid van de accountant voor de controle van de jaarrekening.
3. Onafhankelijkheid.
4. Verantwoordelijkheid van het Bestuurscollege.
5. Fraude.
6. Naleving specifieke wet- en regelgeving.
7. Planning en rapportage.
8. Honorarium.
9. Geldigheidsduur en Algemene Voorwaarden.
10. Ten slotte.

1. Opdracht

Wij zullen fungeren als accountant van het Openbaar Lichaam Bonaire (verder: OLB) met als doel te onderzoeken of de jaarrekening 2017 van het OLB het vereiste getrouwe beeld geeft zoals bedoeld in artikel 38 van de FINBES in overeenstemming met de algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten zoals vervaardigd door de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (verder: NBA). De uitslag van ons onderzoek zullen wij weergeven in een controleverklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de baten en lasten en balansmutaties. Voorts zullen wij nagaan of de jaarrekening aan de bij en krachtens de comptabiliteitsvoorschriften (Besluit begroting en verantwoording BES) gestelde inrichtingsvoorschriften voldoet.

De jaarrekening 2017 van het OLB omvat het jaarverslag, de balans per 31 december 2017 en de toelichting, de rekening 2017 en de toelichting en het overzicht verantwoordingsinformatie bijzondere uitkeringen. De beleidsverantwoording als onderdeel van het jaarverslag over het dienstjaar 2017 valt niet onder de reikwijdte van onze controleverklaring. Hiervan zullen wij slechts de verenigbaarheid vaststellen met de overzichten en staten, die wel onder de werking van onze controleverklaring vallen.

De doelmatigheid van de bedrijfsvoering vormt geen specifiek aspect bij de uitvoering van onze controle. Onder doelmatigheid verstaan wij het in lijn zijn van de uitgaven met het beleid enerzijds en de meest voordelige verhouding tussen prijs, kwaliteit en volume anderzijds. Wanneer regels zijn uitgevaardigd die mede toezien op de doelmatigheid zoals aanbestedingsregels, dan zullen wij de naleving van die regels wel toetsen, echter dan primair in het kader van de toetsing van de rechtmatigheid.

Mochten wij bij de uitvoering van onze werkzaamheden toch zaken aantreffen met betrekking tot de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van het OLB, dan zullen wij hierover rapporteren in het verslag van bevindingen

2. Verantwoordelijkheid van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij verrichten onze controle in overeenstemming met de Controle en overige Standaarden zoals vervaardigd door de NBA. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften. Desgewenst sturen wij u een exemplaar van de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA) toe.

Wij zijn gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van onze oordeelsvorming, inclusief de inschatting van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij deze risico-inschattingen betrekken wij ook de interne beheersing die relevant is voor het door het OLB opmaken van de jaarrekening en het getrouwe beeld daarvan.

Deze risico-inschattingen zijn gericht op het opzetten van passende controlewerkzaamheden, niet op een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van het OLB. Een controle omvat daarnaast het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, zoals die in het Besluit begroting en verantwoording BES zijn opgenomen, van de redelijkheid van de schattingen van het Bestuurscollege, en ook een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij wijzen erop dat als gevolg van het toepassen van deelwaarnemingen en andere inherente beperkingen van een controle, plus de inherente beperkingen van elk systeem van interne beheersing, er een onvermijdbaar risico bestaat dat er zelfs indien een controle naar behoren is gepland en uitgevoerd in overeenstemming met de Controle en overige Standaarden zoals vervaardigd door de NBA een afwijking van materieel belang onontdekt blijft.

3. Onafhankelijkheid

Onze gedrags- en beroepsregels, waaronder de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) en de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze assurance-cliënten. Deze regelgeving bevat onder meer beperkingen ten aanzien van de diensten die wij aan controlecliënten kunnen verlenen.

Als uitgangspunt geldt verder dat wij in het kader van onze dienstverlening niet zullen participeren in besluitvormingsprocessen binnen het OLB en ook geen besluiten namens u zullen nemen. Voorts gelden aanvullende voorwaarden of beperkingen als wij of andere onderdelen van ons netwerk ook bepaalde non-assurance-diensten zouden gaan verrichten. Wij zullen in voorkomende gevallen deze voorwaarden en/of eventuele beperkingen met u bespreken. Indien wij gestart zijn met de uitvoering van de controleopdracht en daarna omstandigheden identificeren die de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht in gevaar zouden kunnen brengen, moeten wij onze werkzaamheden ter uitvoering van de controleopdracht mogelijk met onmiddellijke ingang opschorten. In dat geval zullen wij trachten zo snel mogelijk een oplossing te vinden die ons in staat stelt de controleopdracht voort te zetten. Indien wij van mening zijn dat de situatie niet kan worden opgelost, zullen wij mogelijk genooddakt zijn de controleopdracht tussentijds te beëindigen.

Als de bedreiging voortvloeit uit een samenloop van de controleopdracht met een andere opdracht aan ons of aan een onderdeel van ons netwerk en een oplossing ons inziens niet mogelijk is, dan kan het noodzakelijk zijn dat een van de opdrachten tussentijds wordt beëindigd. Wij zullen u op de hoogte stellen voordat wij een dergelijk besluit nemen. Het voorgaande blijft buiten toepassing indien sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid van onze zijde.

4. Verantwoordelijkheid van het Bestuurscollege

Door deze opdrachtbevestiging te ondertekenen erkent en begrijpt u dat het Bestuurscollege verantwoordelijkheid draagt voor:

- het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met de comptabiliteitsvoorschriften;

- een zodanige interne beheersing als het Bestuurscollege noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of van fouten; en voor
- het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en de beleidsverantwoording;

En verder voor het aan ons:

- toegang verschaffen tot alle informatie die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening, zoals de vastleggingen, documentatie en andere aangelegenheden;
- verstrekken van aanvullende informatie die wij vragen voor het doel van de controle;
- onbeperkt toegang verlenen tot personen binnen het OLB noodzakelijk voor het verkrijgen van controle-informatie.

Het Bestuurscollege moet erop toezien dat de rechten en verplichtingen van het OLB op toereikende wijze in de jaarrekening tot uitdrukking worden gebracht. Dit is met inbegrip van die rechten en verplichtingen die reeds bestaan maar niet via de normale administratieve procedures zijn vastgelegd. In sommige gevallen kunnen deze rechten en verplichtingen niet door accountantscontrole worden ontdekt.

Al bekende en/of te verwachten gebeurtenissen en omstandigheden moeten ook op adequate wijze in de jaarrekening tot uitdrukking worden gebracht. In verband hiermee verzoeken wij het Bestuurscollege om mededelingen die in dat kader aan ons zijn gedaan schriftelijk te bevestigen.

Verder vragen wij het Bestuurscollege schriftelijk te bevestigen dat het van oordeel is dat het effect van eventuele ongecorrigeerde afwijkingen in de jaarrekening, afzonderlijk en in totaal, niet van materieel belang is voor de jaarrekening als geheel. Een overzicht van deze posten wordt in de schriftelijke mededeling opgenomen of eraan gehecht. Wij rekenen op volledige medewerking van de medewerkers van het OLB en vertrouwen erop dat zij alle voor de controle benodigde vastleggingen, documentatie en andere informatie beschikbaar zullen stellen.

5. Fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust bij zowel het Bestuurscollege als de Eilandsraad. Als accountant zijn wij niet verantwoordelijk en aansprakelijk voor de preventie van fraude.

Door de kenmerken van fraude is het mogelijk dat een controle, ook al is die opgezet en uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlestandaarden, een fraude van materieel belang niet ontdekt. Vooral wanneer gebruik wordt gemaakt van verhulling door samenspanning en vervalste documentatie.

Omdat onze controle is opgezet om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, richt deze zich niet specifiek op het ontdekken van fraude. Indien tijdens de controle aanwijzingen voor fraude blijken, verrichten wij ongeacht de mogelijke omvang en de aard van de vermoedelijke fraude aanvullend onderzoek. Indien wij een aanwijzing voor of een redelijk vermoeden van fraude verkrijgen, communiceren wij hierover met het Bestuurscollege en/of de Eilandsraad.

In het kader van de standaard voor de accountantscontrole (Standaard 240), “De verantwoordelijkheden van de accountant met betrekking tot fraude in het kader van een controle van financiële overzichten” Vragen wij het Bestuurscollege de volgende punten schriftelijk te bevestigen:

1. Het Bestuurscollege erkent zijn verantwoordelijkheid voor het opzetten, implementeren en onderhouden van de interne beheersing gericht op het voorkomen en ontdekken van gevallen van fraude.
2. Het Bestuurscollege heeft ons de resultaten gemeld van zijn inschatting van het risico dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang zou kunnen bevatten die het gevolg zijn van fraude.
3. Het Bestuurscollege heeft aan ons zijn kennis verstrekt met betrekking tot fraude en vermoede fraude die op het OLB van invloed zijn en waarbij betrokken zijn:
 - a. het Bestuurscollege en leidinggevendenden;
 - b. medewerkers die een belangrijke rol spelen bij de werking van de interne beheersing; of
 - c. anderen in het geval dat fraude een effect zou kunnen hebben dat van materieel belang is voor de jaarrekening.
4. Het Bestuurscollege heeft ons op de hoogte gesteld van alle aantijgingen van fraude of van vermoede fraude die op de jaarrekening van het OLB van invloed zijn en waarvan het kennis hebben verkregen via werknemers, voormalige werknemers, analisten, regelgevers of toezichhouders of via anderen.

6. Naleving specifieke wet- en regelgeving

Het Bestuurscollege is verantwoordelijk voor de naleving van wettelijke en andere voorschriften. Onze opdracht omvat ook de controle van de rechtmatigheid van de handelingen van het OLB voor zover deze financiële gevolgen hebben. In dat kader besteden wij aandacht aan de opzet, het bestaan en de werking van de organisatorische maatregelen, die getroffen zijn om te bewerkstelligen dat het OLB in overeenstemming met wet- en regelgeving handelt. Een controle leidt in het algemeen niet tot ontdekking van overtredingen van alle wet- en regelgeving. Bij ontdekking van overtredingen, ongeacht de materialiteit, overwegen wij de implicaties ervan voor de integriteit van het Bestuurscollege of de werknemers en het mogelijke effect hiervan op onze controle.

Wij verzoeken het Bestuurscollege schriftelijk te bevestigen dat het alle inlichtingen heeft verstrekt omtrent alle hem bekende werkelijke of mogelijke overtredingen van wet- en regelgeving, waarmee bij de opstelling van de jaarrekening rekening moet worden gehouden.

7. Planning en rapportage

Wij zullen medio november 2017 aanvangen met onze werkzaamheden. Onze werkzaamheden zullen eerst voornamelijk gericht zijn op het vaststellen dat voldoende beheersingsmaatregelen in de organisatie aanwezig zijn die een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken. Onze bevindingen uit dit onderdeel van de controle zullen wij in de vorm van een managementletter aan de Eilandsraad rapporteren met een afschrift aan het Bestuurscollege. Hierin zullen wij voor eventueel geconstateerde tekortkomingen noodzakelijke of gewenste voorstellen tot verbetering opnemen.

Over de uitkomsten van onze werkzaamheden ten aanzien van de controle van de jaarrekening rapporteren wij in de vorm van een controleverklaring bij die jaarrekening. Rekening houdend met de termijnen in de FINBES voor het vaststellen van de jaarrekening door de Eilandsraad en het vervolgens aanbieden ervan aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal de controleverklaring bij de jaarrekening 2017 uiterlijk op 31 mei 2018 worden afgegeven en aan de Eilandsraad worden aangeboden, tezamen met een verslag van bevindingen ten aanzien van eventuele afwijkingen en onrechtmatigheden in de jaarrekening.

Onze controleverklaring bij de opgemaakte jaarrekening is bestemd voor de Eilandsraad en moet worden opgenomen in de openbaar te maken stukken, bestaande uit: de jaarrekening, de beleidsverantwoording, de paragrafen en de overige gegevens en eventuele andere. U verstrekt ons daartoe de concepten van de openbaar te maken stukken. Onze controleverklaring mag pas openbaar worden gemaakt na onze schriftelijke toestemming.

Onze voorafgaande schriftelijke toestemming is vereist voor elke nieuwe openbaarmaking van de jaarrekening. Dit geldt ook voor publicatie op internet, het openbaar maken of verzenden aan derden van een ander financieel verslag waarin onze naam wordt genoemd. Ook geldt dit voor het gebruik van onze naam in elk ander document dat openbaar gemaakt of ter beschikking wordt gesteld aan derden. In al deze gevallen moet u ons tijdig een concept verstrekken voordat dit wordt verspreid.

8. **Honorarium**

Ons honorarium is gebaseerd op de tijdsbesteding van ons controleteam, inclusief te maken kosten. De individuele uurtarieven zijn in overeenstemming met de mate van verantwoordelijkheid en de vereiste ervaring en bekwaamheid van elk der teamleden.

De omvang van onze werkzaamheden wordt mede bepaald door de kwaliteit en wijze van administreren en de kwaliteit van uw administratieve organisatie en de daarin verankerde controlemaatregelen. Ook de kwaliteit van de (concept) jaarrekening zelf en het niet volledig doorvoeren van eventueel uit onze controle voortvloeiende correcties heeft invloed op de door ons uit te voeren werkzaamheden en de daaruit voortvloeiende controlekosten.

Bijgaand treft u een lijst aan van gegevens (de Prepared-By-Client-lijst), die wij voor een voorspoedige uitvoering van onze opdracht nodig hebben bij aanvang van onze werkzaamheden.

Ons honorarium zal naar verwachting \$ 168.000 bedragen. In geval de werkelijke urenbesteding lager uitkomt dan de geraamde uren zullen wij u uiteraard de werkelijk bestede uren in rekening brengen. In geval van een dreigende overschrijding van de geraamde kosten zullen wij hieromtrent tijdig vooraf met u in contact treden.

Ons honorarium voor verrichte werkzaamheden zal maandelijks in rekening worden gebracht op basis van onze tijdsbesteding in die betreffende maand.

SOAB is op dit moment vrijgesteld van omzetbelasting. Mocht deze vrijstelling later blijken niet op deze opdracht van toepassing te zijn, dan zal deze belasting alsnog aan u worden doorberekend. De ABB zal naar het OLB worden verlegd.

9. Geldigheidsduur en Algemene Voorwaarden

De inhoud van deze opdrachtbevestiging zal van kracht blijven totdat de opdracht wordt beëindigd, gewijzigd of vervangen door een andersoortige opdracht. Op onze dienstverlening zijn onze Algemene Voorwaarden van toepassing, waarvan u bijgaand een exemplaar aantreft. Door ondertekening en retournering van deze opdrachtbevestiging verklaart u dit exemplaar te hebben ontvangen en te accepteren.

10. Ten slotte

Met groot genoegen aanvaarden wij deze opdracht. Mocht u nog vragen hebben, aarzelt u dan niet contact met ons op te nemen. Wij verzoeken u het bijgevoegde tweede exemplaar van deze brief te ondertekenen en aan ons te retourneren. Dit ter bevestiging dat deze brief een correcte weergave is van wat wij overeenkwamen, inclusief de specifieke werkzaamheden die wij hebben afgesproken te zullen uitvoeren.



drs. R.E. Faneyte RA CFE CICA
Associate Director

Bijlage(n): 2

Voor akkoord :

Naam :

Functie :

Datum :